

Universele preventie van middelengebruik onder jongeren

De adolescentie wordt dikwijls gekenmerkt door een toename aan risicovolle gedragingen, waaronder het experimenteren met middelen zoals alcohol, tabak en softdrugs. Omdat het middelengebruik van jongeren op de korte termijn bijdraagt aan een ongezonde leefstijl en op de langere termijn ernstige gezondheidsproblemen als gevolg kan hebben, is preventie bij deze doelgroep van belang. Dit artikel schetst een overzicht van beschikbare universele preventiemogelijkheden vanuit beleid, voorlichting en educatie die gericht zijn op het tegengaan van middelengebruik bij adolescenten, voornamelijk roken, drinken en het gebruik van cannabis. Tot slot wordt bediscussieerd of het huidige aanbod voldoet, waar verbetering mogelijk is en waar toekomstige aandachtspunten liggen. Een korte samenvatting van het artikel is ook in deze PowerPoint opgenomen

(gegeven samenvatting uit het artikel 'universele preventie van middelengebruik onder jongeren')

Sara Devos

1baTP b

Infovaardigheden

1011-1012

Inhoud

1. Context	4
2. De structuur	5
3. Auteurs.....	6
3.1. Dr. Marloes Kleinjan.....	6
3.2. Dr. Rutger C. M. E. Engels	6
4. Organisaties en instellingen	8
4.1. Stivoro.....	8
4.2. Trimbos–instituut.....	8
4.3. Kinder en jongerentelefoon.....	8
4.4. Druglijn	8
4.5. Vereniging voor alcohol– en andere drugsproblemen.....	8
4.6. Vlaamse liga tegen kanker	8
5. Specialisten	9
5.1. Rutger Engels	9
5.2. Dr. Marloes Kleinjan.....	9
5.3. Dr. Regina J.J.M. van den Eijnden	10
5.4. Monique Kuunders.....	10
5.5. Vragen.....	11
6. Publicaties	12
6.1. Rutger Engels	12
6.2. Marloes Kleinjan	12
6.3. Gevonden publicaties uit de bronnenlijst	12
7. Contextualiseren	13
7.1. Organisatie: STIVORO www.behandelcentrumstivoro.nl/ & www.stivoro.be	13
7.2. Statistieken.....	14
7.3. Juridische context.....	14
7.4. Politieke context.....	14

8. Extra informatie	15
8.1. Internet	15
8.2. Krant	15
8.3. Vaktijdschrift.....	16
8.4. Bijdrage uit een verzamelwerk	16
8.5. Eindwerk	16
8.6. Handboek.....	16
9. Woordenlijst	17
10. Grafieken	18
10.1. Oefening 1	18
10.2. Oefening 2	18
10.3. Oefening 3	19
11. Persoonlijk besluit.....	20
12. Bronnenvermelding.....	21

1. Context

Het artikel komt uit het tijdschrift 'Kind en Adolescent' jaargang 31 (2010) nr4 p. 221–233.

Dit tijdschrift is ook online terug te vinden via

www.kindenadolescent.nl

Het tijdschrift heeft als focus de (voor de praktijk relevante) informatie vanuit wetenschappelijk onderzoek.

In Kind en Adolescent kan je actuele Nederlandstalige wetenschappelijke publicaties vinden die relevant zijn voor de pedagogische, psychiatrische of psychologische praktijk rondom kinderen en jeugdigen.

Ontwikkeling, opvoeding en hulpverlening worden vanuit verschillende invalshoeken belicht.

De artikelen zijn gevarieerd: overzichtsartikelen, verslagen van empirisch onderzoek, commentaar, gevalbeschrijvingen die in een theoretisch kader zijn geplaatst, signalementen van opmerkelijke ontwikkelingen en gebeurtenissen uit het vakgebied en boekbesprekingen.

2. De structuur

De structuur is groot door het gebruik van titels/ondertitels, witregels en puntvermeldingen.

Het artikel is ook logisch opgebouwd: inleiding, tussentekst en conclusie.

De referenties zijn achteraan het artikel alfabetisch in een lijst opgenomen. Er wordt wel geen onderscheid gemaakt tussen boeken, artikels... .

De tussentitels zijn:

- ~ *Inleiding*
- ~ *Overheidsmaatregelen*
  - *Prijismaatregelen*
  - *Leeftijdsgrenzen*
  - *Beperkingen van verkoop en nuttigen*
  - *Reclamerestricties*
- ~ *Voorlichting en educatie*
  - *Massamediaal*
  - *Schoolprogramma's*
  - *Ouders*
- ~ *Discussie*
  - *Gecombineerde aanpak*
  - *Integrale aanpak*
  - *Seriële benadering*
  - *Conclusie*
- ~ *Literatuur*

3. Auteurs

Op eerste pagina van het artikel wordt in een voetnoot omschreven waar beide auteurs werkzaam zijn en wat hun functie is.

3.1. Dr. Marloes Kleinjan

- ~ *Universitair docent aan de afdeling Orthopedagogiek Gezin en Gedrag aan de universiteit van Nijmegen*
- ~ *Houdt internationale lezingen*
- ~ *Publiceert artikels sinds 2005*
  - *Kleinjan, M., & Engels, R.C.M.E. (2010). Universele preventie van middelengebruik onder jongeren. Kind en Adolescent, 31, 221–233.*
  - *Kleinjan, M., Engels, R.C.M.E., Van Leeuwe, J., Brug, J., Van Zundert, R.M.P., & Van den Eijnden, R.J.J.M. (2009). Stoppen met roken bij adolescenten: de rol van intentie om te stoppen, nicotineafhankelijkheid en het roken van ouders en vrienden. Psychologie en Gezondheid, 37, 252–266.*
  - *Kleinjan, M., Van den Eijnden, R.J.J.M., Bouwens, J., Peters, L. (2009). Aanbevelingen voor interventies gericht op stoppen met roken: Resultaten van een programmeerstudie. Verslaving, 5, 3–18.*

3.2. Dr. Rutger C. M. E. Engels

- ~ *Hoogleraar ontwikkelingspsychopathologie aan de afdeling Orthopedagogiek Gezin en Gedrag aan de universiteit van Nijmegen*
- ~ *Heeft een eigen site: <http://www.rutgerengels.nl/>*
- ~ *Houdt internationale lezingen*
- ~ *Publiceert artikels sinds 1996*
  - *Engels, R.C.M.E. (2010). The booze, the bar and the others: studies of peer influences on alcohol use during emerging adulthood. Alcoholism–Clinical and Experimental Research, 34(8), 50A.*
  - *Engels, R.C.M.E. (2010). What we do and do not know about addiction [commentary]. Addiction, 105(1), 14–15.*
- ~ *Heeft ook al meerdere boeken gepubliceerd*
  - *Engels, R.C.M.E., Kerr, M., & Stattin, H. (Eds.) (2007). Friends, lovers and groups: Who is important in adolescence and why. John Wiley & Sons*
  - *Engels, R.C.M.E. (2000). Zoals de ouders zingen, piepen de jongen. Een onderzoek naar de invloed van ouders op rookgedrag van adolescenten. Den Haag: Stivoro*

- *Van Vugt, J., & Engels, R.C.M.E. (Red.)(2004). Wat heet verslaving? Uitgeverij DAMON Budel.*

4. Organisaties en instellingen

4.1. Stivoro

- ~ <http://www.behandelcentrumstivoro.nl/>
- ~ *Onafhankelijk expertisecentrum over stoppen met roken*
- ~ *Geeft op maat uitleg voor volwassenen/jongeren/professionals en bedrijven*
- ~ *Geeft uitleg over het meerroken en roken tijdens de zwangerschap*
- ~ *Lijst met behandelingscentrums*
- ~ *Overzicht van campagnes en preventies*

4.2. Trimbos-instituut

- ~ <http://www.trimbos.nl/>
- ~ *Het Trimbos-instituut zet zich in voor het verbeteren van de geestelijke gezondheid door het delen van kennis (in dit geval verdelen van kennis over alcohol- en drugsmisbruik)*
- ~ *Heeft verschillende programma's*

4.3. Kinder en jongerentelefoon

- ~ <http://www.kjt.org/>
- ~ *Je kunt hier terecht met je vragen*

4.4. Druglijn

- <http://www.druglijn.be/>

4.5. Vereniging voor alcohol- en andere drugsproblemen

- <http://www.vad.be/>

4.6. Vlaamse liga tegen kanker

- <http://www.tegenkanker.be/roken>

5. Specialisten

5.1. Rutger Engels

- ~ Auteur van het artikel
- ~ Hoogleraar ontwikkelingspsychopathologie aan de afdeling Orthopedagogiek Gezin en Gedrag in de universiteit van Nijmegen
- ~ Contactgegevens:
  - o via eigen site: <http://www.rutgerengels.nl/>
  - o R.Engels@pwo.ru.nl
- ~ Publiceert artikels sinds 1996 (nationaal en internationaal)
  - o Engels, R.C.M.E. (2010). *The booze, the bar and the others: studies of peer influences on alcohol use during emerging adulthood. Alcoholism–Clinical and Experimental Research*, 34(8), 50A.
  - o Engels, R.C.M.E. (2010). *What we do and do not know about addiction [commentary]. Addiction*, 105 (1), 14–15.

Boeken

- o Engels, R.C.M.E., Kerr, M., & Stattin, H. (Eds.) (2007). *Friends, lovers and groups: Who is important in adolescence and why. John Wiley & Sons*
- o Engels, R.C.M.E. (2000). *Zoals de ouders zingen, piepen de jongen. Een onderzoek naar de invloed van ouders op rookgedrag van adolescenten. Den Haag: Stivoro*
- o Van Vugt, J., & Engels, R.C.M.E. (Red.)(2004). *Wat heet verslaving? Uitgeverij DAMON Budel.*

5.2. Dr. Marloes Kleinjan

- ~ Auteur van het artikel
- ~ Universitair docent aan de afdeling Orthopedagogiek Gezin en Gedrag in de universiteit van Nijmegen
- ~ Contactgegevens:
  - o m.kleinjan@pwo.ru.nl
- ~ Publiceert artikels sinds 2005 (nationaal en internationaal)
  - o Kleinjan, M., & Engels, R.C.M.E. (2010). *Universele preventie van middelengebruik onder jongeren. Kind en Adolescent*, 31, 221–233.
  - o Kleinjan, M., Engels, R.C.M.E., Van Leeuwe, J., Brug, J., Van Zundert, R.M.P., & Van den Eijnden, R.J.J.M. (2009). *Stoppen met roken bij adolescenten: de rol van intentie om te stoppen, nicotineafhankelijkheid en het roken van ouders en vrienden. Psychologie en Gezondheid*, 37, 252–266.

- Kleinjan, M., Van den Eijnden, R.J.J.M., Bouwens, J., Peters, L. (2009). *Aanbevelingen voor interventies gericht op stoppen met roken: Resultaten van een programmeerstudie. Verslaving, 5, 3-18.*

5.3. Dr. Regina J.J.M. van den Eijnden

- ~ Assistent Professor Faculteit Sociale Wetenschappen, Algemene Sociale Wetenschappen (ASW)
- ~ Contactgegevens:
  - R.J.J.M.vandenEijnden@uu.nl
- ~ Publiceert artikels sinds 1998
  - Eijnden, R.J.J.M. van den, Buunk, B.P., Bakker, A.B. & Siero, F.W. (1998). *The impact of information about the prevalence of AIDS-preventive behavior among men and women: The mediating role of social norms. Psychology & Health, 13, 467-478.*
  - Eijnden, R.J.J.M. van den (2009, December 9). *The impact of alcohol-specific parenting practicing on adolescent alcohol use and alcohol-related problems. Nijmegen, Kettil Bruun Society, Thematic meeting: Episodic heavy drinking among adolescents.*
  - Van den Eijnden, R.J.J.M., Spijkerman, R., Vermulst, A.A., Van Rooij, T.J. & Engels R.C.M.E. (2010). *Compulsive Internet Use among Adolescents: Bidirectional Parent-Child Relationships. Journal of Abnormal Child Psychology, 38, 77-89.*
  - Van den Eijnden, R.J.J.M., Meerkerk, G.J., Vermulst, A.A., Spijkerman, R. & Engels R.C.M.E. (2008). *Online communication, compulsive Internet use and psychosocial well-being among adolescents: a longitudinal study. Developmental Psychology. 44(3),655-665.*

5.4. Monique Kuunders

- ~ senior medewerker Kenniscentrum
- ~ contactgegevens:
  - M.kuunders@nji.nl
- ~ Publiceert artikels sinds 2006
  - Kuunders, M (2008), 'Alcohol', in: *Schrijvers, C.T.M., en C.G. Schoemaker (2008). 'Spelen met gezondheid: Leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse jeugd'. Bilthoven, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).*
  - Harbers, M.M., E.A. van der Wilk, P.G.N. Kramers, M.M.A.P. Kuunders, M. Verschuuren, H. Eliyahu en P.W. Achterberg (2008), *'Dare to Compare!*

Benchmarking Dutch health with the European Community Health Indicators (ECHI)'. Houten, Bohn Stafleu Van Loghum.

- *Dalen, W. van, E. Dekker, M.M.A.P. Kuunders en J. Mulder (2006), 'Beleid onder invloed: Alcoholpreventiebeleid in Nederland'. Dekker, E. (Red.). Utrecht, STAP.*
- *Dalen, W. van en M.M.A.P. Kuunders (2006), 'Alcoholmarketing en jongeren: analyse van het actuele debat over regelgeving'. In: De Donder, Else (red.), 'Alcohol. Cijfers in perspectief (1994–2004)'. Brussel, VAD (Vereniging voor Alcohol en Drugs).*

5.5. Vragen

- ~ *Heb je al veel baanbrekend onderzoek verricht?*
- ~ *Als je bevindingen uit je onderzoeken doorgeeft aan de overheid, doen die daar dan iets mee?*
- ~ *Kom je soms in schrijnende situaties terecht tijdens je onderzoek?*

6. Publicaties

6.1. Rutger Engels

~ Bibliotheek Katho (afdeling Kortrijk)

- *Jong geleerd, oud gedaan? Roken van ouders en gespeeld rookgedrag van jonge kinderen.*

6.2. Marloes Kleinjan

~ Bibliotheek Katho (afdeling Kortrijk)

- *Enkel universele preventie van middelengebruik onder jongeren*

6.3. Gevonden publicaties uit de bronnenlijst

<i>Titel werk</i>	<i>vindplaats</i>
<i>Cannabis. Preventie en behandeling bij jongeren</i>	<i>KATHO Campus Kortrijk</i>
<i>Tabaksgebruik, gevolgen en bestrijding</i>	<i>KATHO Campus Kortrijk</i>
<i>Wat zijn de effecten? In Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Gezondheid</i>	<i>Online</i>
<i>Wat wordt met preventie gericht op de jeugd beoogd</i>	<i>Online</i>

7. Contextualiseren

7.1. Organisatie: STIVORO www.behandelcentrumstivoro.nl/ & www.stivoro.be

STIVORO is een Nederlandse organisatie die al meer dan 30 jaar actief is. Ze staat in voor de preventie tegen roken en meeroken.

Hun missie luidt als volgt:

‘STIVORO bevordert de gezondheid van rokers en niet-rokers, door het ontwikkelen en toepassen van kennis over tabaksgebruik en de verslaving’

Om deze missie te volbrengen, heeft STIVORO voor zichzelf doelstellingen uitgeschreven. De voornaamste worden hier even opgesomd:

- ~ het geven van voorlichting over de schadelijkheid van roken
- ~ het doen en coördineren van onderzoek ten behoeve van die voorlichting
- ~ het geven van informatie en advies ter voorkoming van meeroken
- ~ het adviseren van overheid over effectiviteit van maatregelen en programma's
- ~ het geven van informatie en advies ter voorkoming van meeroken
- ~ het uitvoeren van een continu programma gericht op preventie van roken

Volgens de organisatie is tabakpreventie een werk van lange adem, en daarom werken ze met een meerjarenplan, en verenigen ze de krachten met ander instanties.

Om de campagnes en acties te kunnen verantwoorden en evalueren, heeft STIVORO ook een eigen wetenschappelijk onderzoekscentrum die samenwerkt met gespecialiseerde onderzoeksbureaus.

Voor de onderzoeken met een meer fundamenteel karakter werken ze samen met universiteiten.

Stivoro brengt vaak rapporten en artikelen uit over het verrichte onderzoek en geeft vaak lezingen op gezondheidsbeurzen/congressen.

De doelgroep van deze organisatie is zeer uitgebreid. Deze omslaat zowel jongeren, volwassenen als professionals (huisartsen, verpleegkundigen, leerkrachten...).

Naast preventie, voorziet STIVORO ook diensten die mensen van hun tabaksverslaving kunnen afhelpen.

Op de site vindt je stoptips, info over medicijnen en nicotinevervangers.

Maar je kunt je ook aanmelden op de site voor telefonische coaching.

STIVORO beschikt over drie behandelingsprogramma's. De basis hiervan is steeds dezelfde; zeven telefonische gesprekken (een kennismakingsgesprek van 30minuten en 6vervolggesprekken van ±15minuten), verspreid over drie maanden.

Voor deze telefonische coaching kunnen geïnteresseerden zich onmiddellijk online

inschrijven. Het enige wat hiervoor moet gebeuren is een formulier invullen.

Op de site kun je ook nagaan op welke vergoedingen voor het stoppen met roken je recht hebt.¹ (STIVORO, STIVORO Behandelcentrum, 2011) (STIVORO, stivoro, 2011)

7.2. Statistieken

- ~ *rokers in Vlaanderen*
  - www.tegenkanker.be/cijfers
  - <http://www.hartziekte.be/Rokers-Vlaanderen.html>
- ~ *Meeroken in Vlaanderen*
  - www.tegenkanker.be/cijfers
- ~ *Rokers in België*
  - www.hartziekte.be/Rokers-Vlaanderen.html
  - www.tegenkanker.be/cijfers7

7.3. Juridische context

- ~ *Wet betreffende een algemene regeling voor rookvrije gesloten plaatsen toegankelijk voor het publiek en ter bescherming van werknemers tegen tabaksrook*
- ~ *Wet houdende verbod op de reclame voor tabaksproducten*

7.4. Politieke context

- ~ *Vlaams minister:*
  - *Jo Vandeurzen*
    - *Beleidsdomeinen volksgezondheid, welzijn en Gezin*
- ~ *Belgisch minister:*
  - *Mevrouw Laurette Onkelinx*
    - *Sociale zaken en volksgezondheid*
  - *De heer Philippe Courard*
    - *Toegevoegd aan sociale zaken en volksgezondheid*

---

¹ 327 woorden

8. Extra informatie

8.1. Internet

8.1.1. Marloes Kleinjan

- ~ *Stoppen met roken bij adolescenten: de rol van intentie om te stoppen, nicotineafhankelijkheid en het roken van ouders en vrienden (Kleinjan, Rutger, Van Leeuwe, Brug, Van Zundert, & van den Eijnden, 2009)*
  - o Volledig terug te vinden (mits account)
<https://stuiterproxy.associatie.kuleuven.be/content/n076511875802456/.DataInfo=www.springerlink.com>
- ~ *Effectiveness of the universal prevention program 'Healthy School and Drugs': Study protocol of a randomized clustered trial (Malmberg, et al., 2011)*
  - o Volledig terug te vinden
<https://stuiterproxy.associatie.kuleuven.be/content/n215563264k576jp/.DataInfo=www.springerlink.com>

8.1.2. Rutger Engels

- ~ *Parental problem drinking, parenting, and adolescent alcohol use (van der Zwaluw, Scholte, Vermulst, Buitelaar, Verkes, & Engels, 2011)*
  - o Volledig terug te vinden
<https://stuiterproxy.associatie.kuleuven.be/content/r1mg557721wj013w/.DataInfo=www.springerlink.com>
- ~ *Sociometric Status and Social Drinking: Observations of Modeling and Persuasion in Young Adult Peer Groups (Bot, Engels, Knibbe, & Meeus, 2011)*
  - o Volledig terug te vinden
<https://stuiterproxy.associatie.kuleuven.be/content/c554471272428633/.DataInfo=www.springerlink.com>

8.2. Krant

- ~ *Specialisten over twee recente zelfmoordpacten: 'Adolescenten besmetten elkaar met donkere gedachten' (Carpentier, 2011)*
- ~ *Unicef roept op te investeren in adolescenten (Van Doninck, 2011)*
- ~ *Artikel zonder naam (hvd, 2011)*
- ~ *De vijand in jezelf (Keilson, 2011)*
- ~ *Hoe voorkom ik dat mijn zoon ontspoord? (Sabbe, 2011)*

8.3. Vaktijdschrift

- ~ *Jeugd en co*
- ~ *Kind en Adolescent*

8.4. Bijdrage uit een verzamelwerk

- ~ *Psychotherapie met adolescenten: zelf doen, maar niet alleen. (Driessen & De Hoogh, 1988)*

8.5. Eindwerk

- ~ *De Msn contacten van de Vlaamse adolescent: wie zijn ze? Waarover praten ze? (Niesen, 2010)*

8.6. Handboek

- ~ *Bedwing je dwang: werkboek (Wolters, de Haan, & Paauw, 2008)*
- ~ *Geweldig communiceren met jongeren. (Mol, 2010)*
- ~ *Mindfulness voor jongeren (Dewulf, 2009)*
- ~ *Laat ze niet schieten! : geef de grens een plaats in het leven van jongeren (Adriaenssens, 2010)*
- ~ *Ik heb ook wat te vertellen! : communiceren met pubers en adolescenten (Delfos, 2005)*

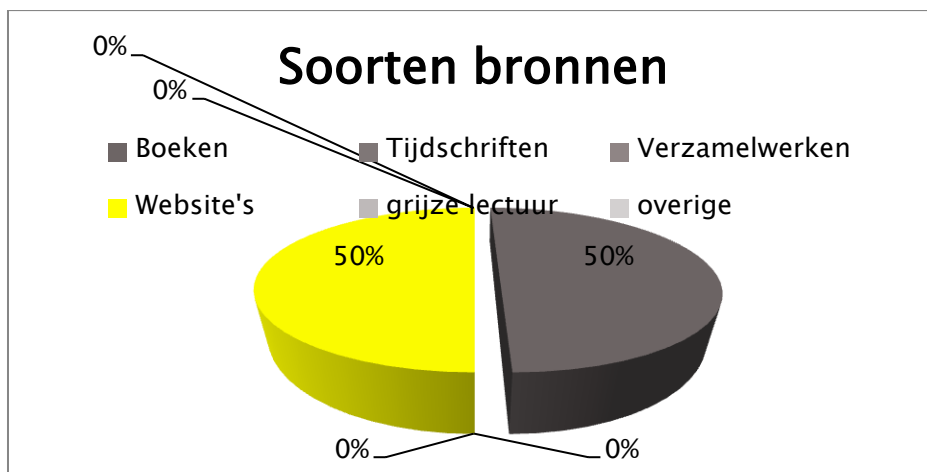
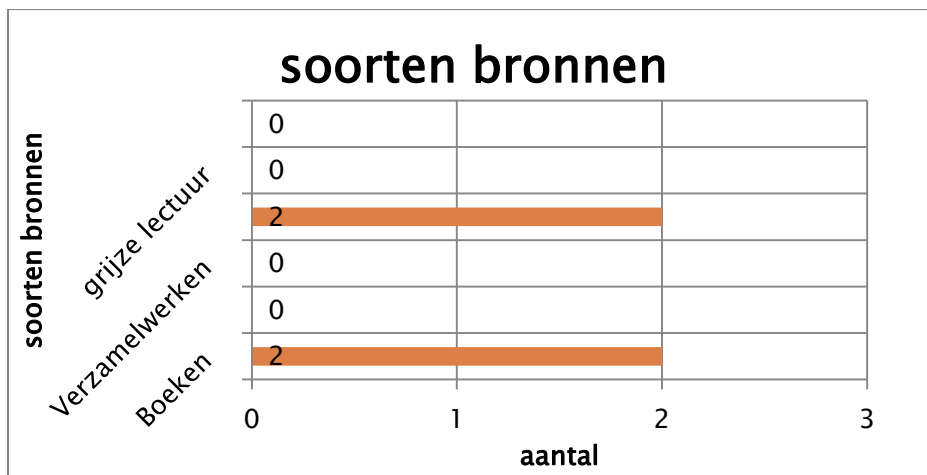

9. Woordenlijst

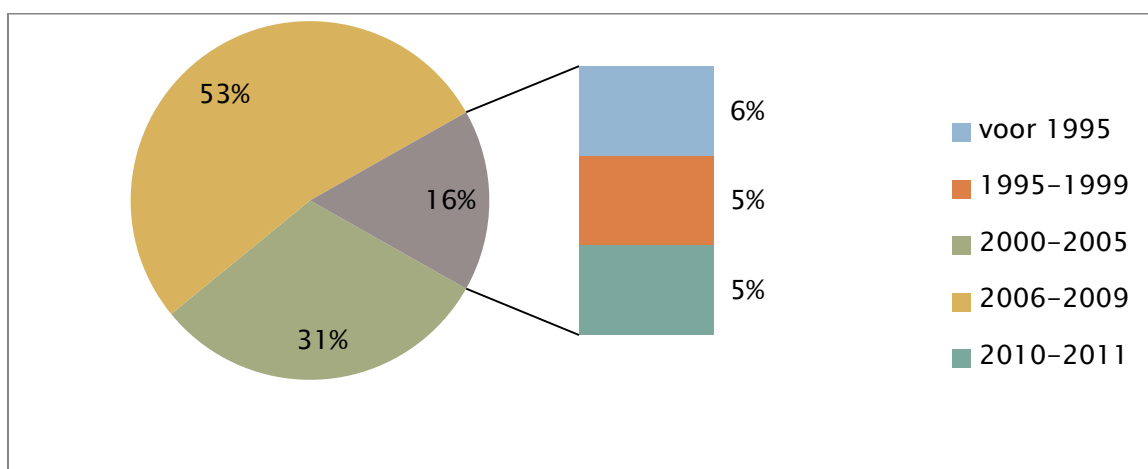
- ~ **Prevalentie:** de voorrang hebbend
- ~ **Empirisch:** proefondervindelijk; op ondervinding gegrond en daaruit voortvloeiend
- ~ **Adequaat:** 1) overeenkomstig het voorbeeld of de normen 2) geschikt voor het beoogde doel
- ~ **Consequent:** 1) in overeenstemming met een eerder gevolgde gedragslijn 2) naar aangenomen beginselen handelend of redenerend
- ~ **Coffeeshop:** gelegenheid waar men voornamelijk koffie kan kopen en benutten, maar ook softdrugs kan kopen
- ~ **Reclamerestrictie:** kort filmpje in de bioscoop of op televisie om reclame te maken voor een bepaald product of een bepaalde dienst
- ~ **Educatie:** onderwijs/ opvoeding
- ~ **Massamediaal:** de gezamenlijke media die een groot publiek bedienen: pers, radio, televisie, internet
- ~ **Houding:** wijze waarop men zich gedraagt of opstelt
- ~ **Methodologisch:** op een bepaalde methode
- ~ **Interventie:** tussenkomst
- ~ **Additioneel:** bijgevoegd, toegevoegd
- ~ **Component:** samenstellend deel van een geheel
- ~ **Longitudinaal:** op de lengte betr. hebbend, de lengterichting volgend
- ~ **Survey-onderzoek:** verkennend onderzoek
- ~ **Intermediair:** tussenpersoon
- ~ **Impliceert:** inhouden
- ~ **Seriële:** een serie vormend
- ~ **Inherent:** van nature innig verbonden
- ~ **Attaqueren:** aanvallen

10. Grafieken

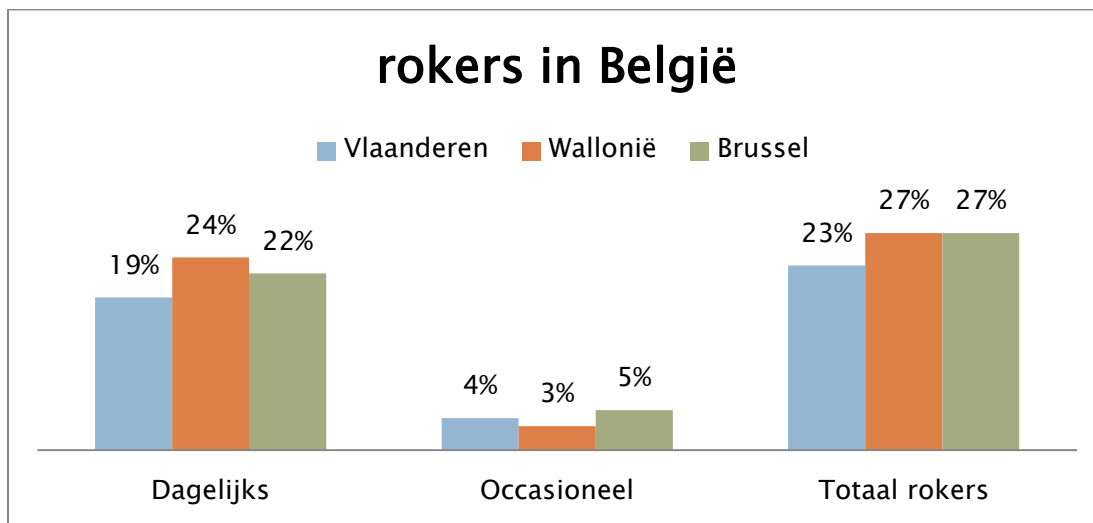
10.1. Oefening 1

10.2. Oefening 2

10.3. Oefening 3

11. Persoonlijk besluit

De Sadan opdracht is voor mij nog vlot verlopen omdat ik week na week mee was met de stappen die moesten worden afgewerkt. Ik heb er wel veel extra werk moeten insteken, want de twee ingeroosterde uren in de week waren niet genoeg om de opdrachten degelijk te kunnen maken.

Het onderwerp van mijn artikel (roken, alcohol en softdrugs) was een waar ik veel info kon over vinden uit Nederland, maar op Belgisch vlak dieper heb moeten onderzoeken.

Om de info te zoeken heb ik vooral via Google en de bibliotheek catalogus gevonden. In gedrukte boeken en tijdschriften heb ik niet gezocht naar informatie.

Het vlot en efficiënt opzoeken van informatie heb ik door deze opdracht veel moeten gebruiken, maar het opzoek van bepaalde bronnen, zoals bijdragen uit een verzamelwerk en statistieken zal ik nog wat verder moeten trainen.

Het refereren liep vlot door het programma voorzien in Word. Maar ook hier ondervond ik af en toe problemen doordat Word niet alle soorten bronnen voorziet. Bijvoorbeeld de soorten juridische bronnen of eindwerken/bachelorproeven zijn niet opgenomen in de lijst met mogelijkheden. Hierdoor was het soms wat zoek en denkwerk om deze juist te refereren. Hier om trend zal ik ook nog verdere informatie moeten opzoeken of vragen.

Ik ben sterk in het zoeken naar oplossingen voor problemen in de wiki, hoe je moet refereren naar een andere pagina in de wiki, hoe je lijsten in lijsten moet aanmaken, hoe je terug kan gaan naar de vorige pagina...

Wat ik heb geleerd is werken met een wiki, dit had ik nog nooit gedaan en zal me zeker bijblijven. Ik hoop me er na het einde van deze wiki nog verder in te bekwamen, want ik vond deze opdracht nog leuk wat het iets minder moeilijk maakte om er al het nodige werk in te steken.

Misschien een tip is om in stap 5: Contextualiseren, het inleidende tekstje duidelijker te maken. Ik vond het niet helemaal duidelijk of het nu gaat over de ruimere context van het thema in je artikel of het thema van je wiki.

12. Bronnenvermelding

Adriaenssens, P. (2010). Laat ze niet schieten! : geef de grens een plaats in het leven van jongeren. Tielt: Lannoo.

Bieleman, B., Kruize, A., & Nienhuis, A. (2006). Monitor alcoholverstrekking jongeren 2005. Groningen: Intraval.

Bot, S. M., Engels, R. C., Knibbe, R. A., & Meeus, W. H. (2011). Sociometric status and social drinking: observations of modelling and persuasion in young adult peer groups. journal of abnormal child psychology , 929-941.

Bouwens, J., Kleinjan, M., Peters, L., & Van den Eijnden, R. J. (2007). Aanbevelingen onderzoek en implementatie op het terrein van de aanpak van roken. Woerden/Rotterdam: NIGZ/IVO.

Carpentier, N. (2011, November 18). Specialisten over twee recente zelfmoordpacten: 'Adolescenten besmetten elkaar met donkere gedachten'. De Morgen , p. 6.

Dekker, E., Van Dalen, W. E., Kuunders, M. M., & Mulder, J. (2006). Beleid onder invloed. Utrecht: Stap.

Delfos, M. (2005). Ik heb ook wat te vertellen! : communiceren met pubers en adolescenten. Amsterdam: SWP.

Dewulf, D. (2009). Mindfulness voor jongeren. Tielt: Lannoo.

Driessen, B., & De Hoogh, H. (Red.). (1988). Psychotherapie met adolescenten : zelf doen, maar niet alleen. Deventer: Van Loghum Slaterus.

*Engels, R. (sd). Opgeroepen op November 30, 1011, van Contact Me:
<http://www.rutgerengels.nl/contact/>*

*Engels, R. (sd). Articles. Opgeroepen op November 30, 2011, van Rutger Engels:
<http://www.rutgerengels.nl/articles/>*

hvd. (2011, februari 22). artikel zonder naam. De Standaard , p. 31.

*jeugdinstituut, N. (sd). Ir. Monique Kuunders, Nederlands Jeugdinstituut. Opgeroepen op November 23, 2011, van Nederlands jeugdinstituut:
<http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/19/044.html>*

Keilson, H. (2011, maart 25). De vijand in jezelf. De Standaard , p. 56.

Kleinjan, M., Rutger, E. C., Van Leeuwe, J., Brug, J., Van Zundert, R. M., & van den Eijnden, R. J. (2009). *Stoppen met roken bij adolescenten: de rol van intentie om te stoppen, nicotineafhankelijkheid en het roken van ouders en vrienden*. *psychologie en gezondheid*, 252–266.

Koolhaas, C., & Willemsen, M. C. (2005). *Jongeren en de sociale druk om (niet) te roken: veranderingen tussen 1998 en 2005*. Den Haag: Stivoro.

Malmberg, M., Overbeek, G., Kleinjan, M., Vermulst, A., Monshouwer, K., Lammers, J., et al. (2011). *Effectiveness of the universal prevention program 'Healthy school and drugs': study protocol of a randomized clustered trial*. *BMC Public Health*, 441–451.

Mol, J. (2010). *Geweldig communiceren met jongeren*. Amsterdam: SWP.

Niesen, W. (2010). *De Msn contacten van de Vlaamse adolescent : wie zijn ze ? Waarover praten ze ? [Eindwerk]*. 87. Leuven, Vlaams Brabant, België: K.U.Leuven. Faculteit Sociale Wetenschappen.

Nijmegen, R. U. (2011). *Medewerkers. Opgeroepen op November 23, 2011, van Radboud Universiteit Nijmegen:*

http://www.ru.nl/pwo/gg/medewerkers/medewerkers/vm_medewerkers/kleinjan-mw-dr/

ResCon, r. &. (1999). *De gezonde school en genotmiddelen 1995–1998. Eindevaluatie*. Haarlem: ResCon.

Rigter, H. (2007). *Cannabis. Preventie en behandeling bij jongeren*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Sabbe, H. (2011, mei 21). *Hoe voorkom ik dat mijn zoon ontspoot?* *Het Laatste Nieuws*, p. 7.

STIVORO. (2011). *Opgeroepen op December 11, 2011, van STIVORO Behandelcentrum:* <http://www.behandelcentrumstivoro.nl/>

STIVORO. (2011). *Opgeroepen op December 11, 2011, van stivoro:* <http://www.stivoro.be>

Utrecht, U. (sd). *Medewerkers Regina J.J.M. van den Eijnden. Opgeroepen op November 23, 2011, van Universiteit Utrecht:* <http://medewerkers.fss.uu.nl/rjjmvandeneijnden>

van der Zwaluw, C. S., Scholte, R. H., Vermulst, A. A., Buitelaar, J. K., Verkes, R. J., & Engels, R. C. (2011). *Parental problem drinking, parentin and adolescent alcohol use*. *Journal af behavior al medicine*, 189–200.

Van Doninck, N. (2011, Februari 26). Unicef roept op te investeren in adolescenten. De Morgen , p. 11.

Van Laar, M., Cruts, A., Verdurmen, J., Ooyen-Houben, M., & Meijer, R. (2008). Nationale Drug Monitorjaarbericht 2007. Utrecht: Trimbos-instituut.

Wet betreffende een algemene regeling voor rookvrije gesloten plaatsen toegankelijk voor het publiek en ter bescherming van werknemers tegen tabaksrook. (2009, December 29). 67-72. Belgisch Staatsblad.

Wet houdende verbod op de reclame voor tabaksproducten . (1998, februari 11). Belgisch Staatsblad.

Wolters, L., de Haan, E., & Paauw, C. (2008). bedwing je dwang: werkboek. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.